

Ontwikkelfunctie

		Advies	Geadviseerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Korzo	Den Haag	Ja	734.490
De Nieuwe Oost	Arnhem	Ja	779.460
Orkater	Amsterdam	Ja	549.620
TextielLab TextielMuseum	Tilburg	Ja	757.478
Toneelschuur Producties	Haarlem	Ja	749.480
BioArt Laboratories	Veldhoven	Ja, mits	439.697
DOX	Utrecht	Ja, mits	764.826
Emoves	Eindhoven	Ja, mits	540.867
Grand Futura	Groningen	Ja, mits	599.587
HipHopHuis	Rotterdam	Ja, mits	307.988
Likeminds	Amsterdam	Ja, mits	699.518
MusicalMakers	Amsterdam	Ja, mits	749.483
Popwaarts	Nijmegen	Ja, mits	389.730
Tetem	Enschede	Ja, mits	300.000
WORM	Rotterdam	Ja, mits	324.776
A/Morph	Maastricht	Nee	0
Architectuur Lokaal	Amsterdam	Nee	0
Crafts Council Nederland	Arnhem	Nee	0
Creative Court	Den Haag	Nee	0
D:DNA	Leeuwarden	Nee	0
Dansateliers	Rotterdam	Nee	0
Epitome Entertainment	Rotterdam	Nee	0
Extrapool	Nijmegen	Nee	0
Feikes Huis	Amsterdam	Nee	0
FlevoLAB	Almere	Nee	0
Frascati	Amsterdam	Nee	0
Het HEM	Amsterdam	Nee	0
High Arts	Delft	Nee	0
If I Can't Dance	Amsterdam	Nee	0
Illusionary Rockaz Company	Utrecht	Nee	0
KASKO	Zwolle	Nee	0
Leeway for Arts	Leiden	Nee	0
Leidsche Rijn Luister Academie	Utrecht	Nee	0
LIMA	Amsterdam	Nee	0
LUX	Nijmegen	Nee	0
MAMA	Rotterdam	Nee	0
M-Lab	Amsterdam	Nee	0
Mediamatic	Amsterdam	Nee	0
Nationale Jeugdorkesten Nederland	Apeldoorn	Nee	0
Nieuw Zeeuws Peil	Middelburg	Nee	0
Onomatopée	Eindhoven	Nee	0
Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media	Amsterdam	Nee	0
Paradiso Melkweg Productiehuis	Amsterdam	Nee	0
de Participatie Federatie	Den Haag	Nee	0
PLAN	's-Hertogenbosch	Nee	0
Playgrounds	Eindhoven	Nee	0
Podium Mozaïek	Amsterdam	Nee	0
Popfabryk	Leeuwarden	Nee	0
RIGHTABOUTNOW INC.	Amsterdam	Nee	0
Rizoom	Amsterdam	Nee	0
Silbersee	Amsterdam	Nee	0
Social label	's-Hertogenbosch	Nee	0
Sonic Acts	Amsterdam	Nee	0
Sonsbeek	Arnhem	Nee	0
Standplaats Midden	Utrecht	Nee	0
STEIM	Amsterdam	Nee	0
STIP	Amsterdam	Nee	0
STRP	Eindhoven	Nee	0
Taartrovers Festival	Amsterdam	Nee	0
TENT	Amsterdam	Nee	0

Theater Rotterdam	Rotterdam	Nee	0
Theater Zuidplein	Rotterdam	Nee	0
V2_	Rotterdam	Nee	0
Veem House for Performance	Amsterdam	Nee	0
de Veenfabriek	Leiden	Nee	0
Verhalenhuis Belvédère	Rotterdam	Nee	0
VIA ZUID	Maastricht	Nee	0
Waag	Amsterdam	Nee	0
What Design Can Do	Amsterdam	Nee	0

De categorie

Zoals een lichaam sterker wordt door het af en toe aan extreme inspanning bloot te stellen, zo heeft een bloeiende culturele sector behoefte aan makers die grenzen opzoeken, en daar soms overheen gaan. Ontwikkelinstellingen bieden deze kunstenaars ruimte om genres en disciplines opnieuw uit te vinden, om zichzelf te vernieuwen, om te falen, om te gloriëren.

De ontwikkelinstellingen vormen ten opzichte van voorgaande periode een nieuwe categorie in de Culturele basisinfrastructuur (BIS); de ontwikkelkracht van de sector wordt er sterk mee vergroot. De regeling biedt ruimte aan een broodnodige verbreding van de BIS met genres die de laatste cultuurplanperiodes niet vertegenwoordigd waren. Zo sluit de BIS beter aan bij de eigentijdse cultuur en wordt een breder, gevarieerder publiek bereikt. Die verbreding is ook voor de toekomst van enorm belang: de ontwikkelinstellingen zijn immers onderdeel van de keten, en vormen de brede basis die de top voedt. Het artikel Ontwikkelinstellingen (artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid 2021 – 2024) biedt ruimte aan maximaal vijftien instellingen en heeft een subsidieplafond van 8.687.000 euro per jaar.

Een ontwikkelinstelling heeft als kernactiviteit het faciliteren, begeleiden en ontwikkelen van talentvolle of innovatieve makers en/of het ontwikkelen, aan de hand van onderzoek, van de discipline podiumkunsten, beeldende kunst, film, letteren, ontwerp, dan wel een combinatie daarvan. Voorwaarden zijn dat de instelling beschikt over voorzieningen die daarvoor geschikt zijn en haar activiteiten gespreid over het jaar realiseert.

Voor ontwikkelinstellingen die zich uitsluitend of hoofdzakelijk richten op makers van podiumkunsten, geldt aanvullend dat zij de presentatie van de te verrichten activiteiten op een podium moeten kunnen garanderen, voor hun artistieke continuïteit niet afhankelijk mogen zijn van één of enkele artistiek leiders en structureel met professionele podiumkunstinstanties moeten samenwerken aan begeleiding en ontwikkeling.

Tot 2013 was er al een flink aantal ‘instellingen gericht op ontwikkeling en vernieuwing’ opgenomen in de BIS, waaronder ruim twintig productiehuisen voor podiumkunsten. Na de bezuinigingen op de rijkscultuursubsidies was daar geen plek meer voor, maar vanaf 2017 zijn weer drie multidisciplinaire productiehuisen voor podiumkunsten opgenomen; een relatief kleine ‘reparatie’.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 zijn 69 aanvragen ingediend. Drie daarvan zijn afkomstig van productiehuizen die in de huidige BIS zijn opgenomen. Het totaalbudget van 8.687.000 euro is met 28.065.768 euro ruim overvraagd. Vijf instellingen hebben het minimale bedrag van 300.000 euro aangevraagd, zeven instellingen het maximale bedrag van 800.000 euro.

De raad adviseert vijftien instellingen te honoreren. Op De Nieuwe Oost na, gaat het om instellingen die in de periode 2017 – 2020 geen deel uitmaakten van de BIS. Tien van deze vijftien instellingen krijgen een positief advies, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen. Dit is, in het licht van deze nieuwe categorie, en het feit dat een aantal instellingen voor het eerst een plek in de BIS krijgt, niet vreemd. In sommige gevallen vraagt de raad om een nadere uitwerking van bepaalde aspecten van de activiteitenplannen, in andere gevallen gaat het om het financiële of organisatorische deel dat nog toelichting behoeft.

Een tiental andere instellingen is eveneens positief beoordeeld, maar viel na afweging af: Frascati, de Veenfabriek, M-Lab, Silbersee, Paradiso Melkweg Productiehuis, Rizoom, Waag, PLAN, de Participatie Federatie en Feikes Huis.

De andere 44 instellingen worden door de raad negatief beoordeeld, een aantal omdat ze niet aan de voorwaarden van de regeling voldoen, andere omdat de plannen inhoudelijk onvoldoende overtuigen.

Vijf van de 69 instellingen hebben ook bij een andere categorie een aanvraag ingediend: Tetem (Presentatie-instellingen), High Arts (Festivals), Sonsbeek en State of Fashion (Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over), Waag (Future lab design en technologie) en Theater Rotterdam (Theater).

Algemene indruk

Het grote aantal aanvragen laat zien dat de categorie voorziet in een behoefte. Ook laat het zien hoeveel instellingen bijdragen aan talent- en/of genreontwikkeling en zich dus herkennen in de omschrijving. De raad heeft scherpe keuzes moeten maken.

De raad is onder de indruk van de diversiteit in de ingediende plannen. Er is sprake van een grote verscheidenheid in activiteiten, organisatievormen, genres en disciplines, schaalgrootte en bekende en nieuwe namen.

Allereerst de productiehuizen, die ook een aanvraag deden voor de subsidieperiode 2017 – 2020. In 2016 vroegen vijftien instellingen aan als Productiehuis. Er werden er toen drie gehonoreerd: de talentontwikkelingstak van Theater Rotterdam, Frascati (Amsterdam) en De Nieuwe Oost (Arnhem, Deventer, Nijmegen). Deze hebben ook voor de komende periode een aanvraag ingediend. Van de in 2016 afgewezen twaalf instellingen vragen er nu negen opnieuw aan, zij het vaak in andere vorm of samenstelling.

Onder de indieners bevinden zich ook elf netwerkorganisaties. Verschillende partners verenigen zich in een nieuwe entiteit of laten zich door één partner als penvoerder vertegenwoordigen. De minister heeft instellingen in de aanloop naar de komende periode uitgenodigd om zich te organiseren in netwerken en als netwerkorganisatie aan te vragen. Hier is gehoor aan gegeven. Verschillende van de netwerkorganisaties zijn nieuwe entiteiten, opgericht kort voor de indieningsdatum van de aanvragen. In totaal hebben twaalf vrij recent opgerichte instellingen een aanvraag ingediend.

De raad is verheugd over het aandeel aanvragen uit andere disciplines dan de podiumkunsten. Bijna de helft van de aanvragen betreft Ontwerp, Beeldende kunst, Film of multidisciplinaire activiteitenplannen. Alleen op het gebied van Letteren zijn er geen specifieke aanvragen ingediend. Het resterende deel valt onder podiumkunsten, waarbij de diversiteit aan genres in het oog springt.

Een aanzienlijk aantal instellingen is actief op gebieden die in de BIS nog niet zijn vertegenwoordigd. Zo zijn er aanvragen op het gebied van musical, popmuziek en hedendaagse muziek; urban arts en hiphop; circus; e-culture en het snijvlak van kunst met andere domeinen. Daarnaast zijn ‘nieuwe verhalen’, van en door groepen die nog onvoldoende gehoord worden en die vooralsnog nauwelijks deel uitmaken van de canon, vertegenwoordigd. De raad heeft zich bij de beoordeling van deze verbredende initiatieven laten leiden door zijn sectoradviezen, waarin voor genres is beschreven wat de ontwikkelbehoefte in de specifieke keten is. Ook is gebruikgemaakt van expertise van de commissies die zich over de specifieke genres en disciplines hebben gebogen.

De aanvragen komen uit heel Nederland. Uit vrijwel elke stedelijke cultuurregio is één of zijn meerdere plannen afkomstig. Circa 60 procent van de plannen is afkomstig uit de Randstad. Het aandeel van de Metropoolregio Amsterdam is het grootst: 24 van de 69 aanvragen komen daarvandaan.

Inhoudelijk valt het grote aantal instellingen op dat een interdisciplinaire, multidisciplinaire, transdisciplinaire of hybride artistieke praktijk nastreeft. Bij de vernieuwing in de kunsten speelt het doen vervagen van grenzen tussen de genres, disciplines én domeinen duidelijk een belangrijke rol, zoals door de raad in het besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) ook al werd gesignaleerd. Sommige instellingen spreken over de moderne kunstenaar als ‘slashie’: een maker die zich nadrukkelijk op verschillende terreinen begeeft (gescheiden door een ‘slash’).

Juist het artikel Ontwikkelinstanties geeft, door het multidisciplinaire kader, volop ruimte aan de ontschotting die gaande is in de kunsten. Ook het maken in gezamenlijkheid komt vaak naar voren: er wordt in cocreatie gewerkt met het publiek, of met maatschappelijke instellingen, of in *commons*, waarbij ontwikkeling bottom-up ontstaat en gedeeld eigenaarschap een belangrijke rol speelt.

Over zes instellingen sprak de raad zich in de huidige subsidieperiode eerder positief uit. Op basis van het ‘Advies besteding 1 miljoen euro culturele sector’ uit 2017 werd een eenmalige bijdrage verstrekt aan instellingen die ruimte gaven aan nieuwe genres, interdisciplinaire programma’s en/of projecten, en die oog hadden voor jongere generaties, cultureel diverse makers en nieuwe publieksgroepen. WORM, BioArt Laboratories, DOX, TextielLab | TextielMuseum, Nationale Jeugdorkesten Nederland en Onomatopee waren toen bij de dertien gehonoreerde instellingen. Vier van die instellingen krijgen ook nu een positief advies.

De in de regeling opgenomen definitie van een ontwikkelinstelling is ruim geformuleerd; begrippen als ‘kernactiviteit’ en ‘genreontwikkeling’ zijn bovendien breed op te vatten. Onder de aanvragers zijn instellingen die zich heel duidelijk en alleen met talentontwikkeling bezighouden, maar ook instellingen die op allerlei verschillende manieren bijdragen aan de ontwikkeling van een genre, of beide typen inspanningen combineren. Ook zijn er aanvragers die naast de talent- en genreontwikkelingsactiviteiten nog andere (kern)functies hebben. De ontwikkelfunctie van een instelling blijkt vaak maar lastig af te bakenen. De instellingen zelf verschaffen hierover veelal geen duidelijkheid, noch in hun activiteitenplannen noch in hun begroting. De raad heeft ervoor gekozen genoemde begrippen breed op te vatten, waardoor veel instellingen binnen de voorwaarden van het artikel vallen. Dit vergemakkelijkt de beoordeling echter niet; de inspanningen die instellingen leveren zijn heel uiteenlopend van aard en daardoor niet altijd even goed met elkaar te vergelijken.

Afwegingen

De raad heeft de 69 aanvragen in een aantal stappen beoordeeld. Vijf instellingen sluiten niet aan bij de voorwaarden van de regeling en zijn daardoor afgefallen. Social label heeft een bedrag aangevraagd dat lager is dan de gestelde bandbreedte van 300.000 euro tot 800.000 euro. A/Morph en Creative Court beschikken niet over de noodzakelijke voorzieningen om talent- of genreontwikkeling mogelijk te maken. De aanvraag van Nieuw Zeeuws Peil is meer gericht op het versterken van de culturele infrastructuur, dan op talent- en/of genreontwikkeling. En bij Illusionary Rockaz Company is te zeer sprake van activiteiten die afhangen van, en georganiseerd zijn rondom één artistiek leider.

Vervolgens heeft de raad de resterende aanvragen beoordeeld aan de hand van de algemene beoordelingscriteria: artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten, vernieuwing, eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering, bevordering van educatie en participatie en geografische spreiding. Op basis daarvan hebben 39 instellingen een negatief advies gekregen. Vaak is in de betreffende aanvragen te beperkt omschreven wat de ontwikkeltrajecten precies behelzen, hoe de talenten worden begeleid en wat de beoogde resultaten zijn. Ook ontbreken vaak namen van jonge talenten of van begeleiders. Instellingen die bijdragen aan genreontwikkeling omschrijven niet in alle gevallen hoe zij hun genre bezien, welke ontwikkeling urgent is en waarom de voorgestelde aanpak daarbij het beste past. Opvallend vaak ontbreekt in aanvragen aandacht voor educatie en participatie.

Ook verschilt de mate waarin begroting en dekkingsplan zijn gespecificeerd en is niet altijd toegelicht waarom een begroting veel hoger uitvalt dan de jaren ervoor. Bij veel van de recent opgerichte instellingen zijn de plannen nog onvoldragen en is de kwaliteit van het gebodene nog onvoldoende te beoordelen. De negatieve adviezen zijn tot stand gekomen door een optelsom van dergelijke kritiek- en aandachtspunten.

De raad heeft ten slotte uit 25 instellingen een verdere selectie moeten maken. Hierbij heeft hij voor grote dilemma's gestaan: alle 25 instellingen zijn immers positief beoordeeld. Met een groter aantal beschikbare plekken had de raad beter recht kunnen doen aan de veelheid en diversiteit aan waardevolle plannen. De regeling biedt echter ruimte aan maximaal vijftien instellingen.

Zoals de raad in zijn Beoordelingskader heeft geschreven, zijn er drie aspecten waarmee in de verdere afweging rekening is gehouden: pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding. Deze aspecten zijn waardevol gebleken in het maken van keuzes. Het gevolg hiervan is echter ook dat in sommige gevallen sterke instellingen en plannen moesten afvallen, om ruimte te maken voor instellingen die verhoudingsgewijs een grotere bijdrage leveren aan de pluriformiteit van het veld en/of aan de spreiding van het aanbod over het land.

Met het oog op het belang dat de minister hecht aan vernieuwing en verbreding van de BIS, en gezien het feit dat juist deze categorie daar ruime mogelijkheden toe biedt, heeft de raad allereerst gekeken naar de positief beoordeelde instellingen in genres en disciplines die nog niet of nog te beperkt in de BIS vertegenwoordigd zijn.

Urban Arts

De raad vindt dat de urban arts in Nederland een belangwekkend onderdeel zijn van het kunstenveld. De urban arts kennen net als andere kunstvormen een piramidevorm met een brede instroom en een excellente top. Die top draait vaak mee op wereldniveau, bijvoorbeeld in de urban dance. Door de brede basis zijn de urban arts laagdrempelig; het adagium *each one teach one* laat zien dat artistieke ontplooiing onlosmakelijk, en op alle niveaus, met de kunstvorm verbonden is.

De raad adviseert de drie positief beoordeelde urban arts-instellingen te honoreren. Op een totaal van vijftien instellingen lijkt dat wellicht veel, maar gelet op de BIS in zijn geheel is het nog altijd een klein percentage. Zeker in relatie tot de omvang van het urban veld, het aantal initiatieven dat erin actief is en het bereik dat ermee wordt gerealiseerd onder doelgroepen die ondervertegenwoordigd zijn in het bereik van de huidige BIS. Bovendien vullen de drie instellingen elkaar uitstekend aan. Met Emoves is gekozen voor een laagdrempelige instelling met een groot en divers deelnemersveld. Bovendien biedt de instelling talentontwikkeling aan in alle urban arts disciplines, van graffiti art en urban dans tot *spoken word* en hiphop. DOX zit hoger in de ontwikkelpiramide en begeleidt urban podiumkunsttalent.

Daarbij gaat de instelling steeds cross-overs aan met andere podiumkunstdisciplines, waardoor de genres zich vermengen.

Dankzij de samenwerking met Theater Utrecht kunnen urban makers vanuit DOX meewerken aan grote zaalproducties. HipHopHuis ten slotte biedt naast haar artistieke ontwikkelactiviteiten ook het programma ‘Take over Tactics’ aan, dat erop is gericht makers, die tevens community leaders binnen hun eigen urban genre zijn, te versterken in hun artistiek, organisatorisch en persoonlijk leiderschap. De raad is van mening dat dergelijke inspanningen juist nu van groot belang zijn voor de urban *scene*, die in financiële en organisatorische zin nog een ontwikkeling heeft door te maken ten opzichte van andere deelsectoren in de kunsten. Met deze drie instellingen in de BIS krijgen de urban arts de stevige impuls waar ze aan toe zijn, een impuls die door de artistieke kwaliteit van de *scene* ook zeker gerechtvaardigd is.

Musical

In het genre musical heeft de raad een afweging gemaakt tussen MusicalMakers en het opnieuw opgerichte M-Lab. Hij heeft gekozen voor MusicalMakers. Beide instellingen dragen op een goede, eigen manier bij aan talent- en genreontwikkeling. De raad heeft in de uiteindelijke weging een andere keuze gemaakt dan de commissie en de voorkeur gegeven aan de invulling van MusicalMakers, dat als instelling enkel oorspronkelijk Nederlands werk produceert (terwijl M-Lab ook met buitenlandse titels werkt), en dat genrevernieuwing op een eigentijdse manier aanvliegt, door nieuwe verhalen te vertellen die tijdens zogenaamde ‘Verhalenhuisen’ bij lokale gemeenschappen zijn opgehaald. MusicalMakers werkt deels met makers die al wat verder zijn in hun ontwikkeling, en ze heeft slagkracht om haar marketing en verkoop zó te organiseren, dat voor die makers kansen ontstaan op doorstroom naar de grotere podia. Door de bijdrage van de VandenEnde Foundation is de financiële basis sterk. Daarnaast heeft de instelling meer aandacht voor diversiteit en inclusie, zowel in de selectie van makers met wie ze wil werken als in de samenstelling van de organisatie.

Pop

In het sectoradvies Muziek ‘De balans, de behoefte’ (2017) concludeerde de raad al, dat het de hoogste tijd is om het muziekklimaat te diversifiëren. Door het aanbod in de BIS te verbreden met instellingen die zich specifiek op pop richten, kan een publiek worden bereikt dat zich minder in de klassieke of moderne muziek herkent, zoals die in de huidige basisinfrastructuur is geborgd.

In het genre popmuziek heeft de raad een afweging gemaakt tussen Popwaarts en Paradiso Melkweg Productiehuis. De keuze is daarbij gevallen op Popwaarts. Met haar artistieke profiel is Paradiso Melkweg Producties vooral gericht op excellente makers. Dat leidt tot een relatief kleine uitstroom en een gering afzetgebied van de producties. Popwaarts daarentegen heeft aangetoond een groot en breed bereik te hebben: beginnende bandjes uit het hele land krijgen gelegenheid vlieguren te maken in het spelen voor publiek. Ook gaat Popwaarts onderzoeken hoe ze de doorstroom van talenten naar het professionele circuit nog beter kan bevorderen.

De raad heeft de voorkeur gegeven aan een ontwikkelinstelling die duurzaam zorgt voor een brede instroom van talenten uit alle stromingen van de popmuziek. Bovendien speelt de geografische spreiding in de afweging een rol: de belangrijkste activiteit van Popwaarts, de Popronde, vindt plaats in 42 steden, terwijl Paradiso Melkweg Productiehuis haar activiteiten voornamelijk in Amsterdam realiseert.

Naast Popwaarts adviseert de raad ook De Nieuwe Oost (zie hieronder) en De Staat (zie de categorie Muziekensembles en koren) op te nemen in de BIS. Daarmee wordt de vertegenwoordiging van popmuziek in de BIS versterkt.

Behalve aan de urban arts, aan musical en pop, heeft de raad ook aandacht besteed aan nieuwe verhalen en nieuwe artistieke vormen. Deze komen hieronder, bij de podiumkunsten, aan de orde.

Vervolgens heeft de raad gekeken naar de pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines. Gelijktijdig is, wanneer verdere keuzes gemaakt moesten worden, ook het derde afwegingsaspect meegewogen: de bijdrage die de instellingen leveren aan de geografische spreiding.

Podiumkunsten

In de podiumkunsten heeft de raad een keuze moeten maken tussen een groot aantal instellingen, wat hem voor een complexe afweging stelde. Hij heeft meerdere ontwikkelinstellingen op het gebied van podiumkunsten positief beoordeeld, waardoor hij een aantal met pijn in het hart heeft moeten afwijzen.

Korzo is de enige positief beoordeelde aanvrager op het gebied van dans. De raad vindt de instelling een toonaangevende aanjager van de hedendaagse danscultuur in Nederland. Hij is zeer te spreken over de kwaliteit van de begeleidingstrajecten binnen Korzo en kijkt uit naar de vorderingen van de nieuwe lichting makers. Ook is hij positief over de ruimte die *midcareers* geboden wordt. Korzo kijkt met een prettig brede blik naar dans en beweging en opent deuren naar belerende disciplines. De raad adviseert de aanvraag van Korzo te honoreren. Bij de positief beoordeelde aanvragen zijn geen instellingen die zich specifiek op circus(theater)richten. De raad is dan ook verheugd dat circus bij Korzo een belangrijke plek in het aanbod krijgt.

In het genre muziektheater heeft de raad een afweging gemaakt tussen Orkater, Silbersee en de Veenfabriek, en heeft daarbij gekozen voor Orkater. Waar Orkater het genre muziektheater in de volle breedte omarmt, kiest Silbersee met 'onorthodoxe opera's' voor een beperktere benadering en laat de Veenfabriek, ondanks de voortdurende kwaliteit die zij levert, onvoldoende artistieke vernieuwing zien. Ondanks het onmiskenbaar innovatieve karakter van Silbersee, adviseert de raad de brede benadering van Orkater te honoreren, omdat die instelling binnen de keten meer impact heeft: Orkater heeft meer landelijke uitstraling dan Silbersee en de Veenfabriek. Ze verbindt zich met een groot netwerk van podia, wat voor hun jonge makers een gegarandeerd aantal speelplekken betekent. Silbersee daarentegen wil een eigen huis in Amsterdam-Noord betrekken.

De raad vreest dat dit de zichtbaarheid in het land eerder zal bemoeilijken. De Veenfabriek is vooral actief in de Leidse regio en minder goed zichtbaar in het land.

Bij de positief beoordeelde aanvragen is er één uit de hedendaagse muziek: die van het landelijke netwerk Rizoom. Deze nieuwe instelling heeft de potentie om een lacune te vullen in de hedendaagse muziek in Nederland. De raad waardeert deze ambitie en onderstreept het belang van een gezonde keten voor de sector. Hij is positief over de kernpartners. Rizoom maakt in haar plannen echter, afgewogen tegen de andere positief beoordeelde plannen, minder duidelijk wat de concrete invulling van de talentontwikkeling zal zijn; veel hangt af van de partners en de aanvraag gaat niet voldoende in op de activiteiten die de betrokken partijen reeds ontplooiën. De raad adviseert, alles overwegende, de aanvraag van Rizoom niet te honoreren.

De raad is zeer te spreken over de aanvraag van Toneelschuur Producties. De instelling houdt zich specifiek bezig met repertoire, maar vat dat begrip heel ruim op: de jonge makers beperken zich niet strikt tot het klassieke repertoire van het teksttoneel, maar laten zich ook inspireren door bijvoorbeeld film- en literatuurrepertoire en niet-westers repertoire. De raad beschouwt Toneelschuur Producties als een excellent huis, dat een breed publiek weet te interesseren voor artistiek hoogstaande producties. Sterk is de grote en brede zichtbaarheid van de Toneelschuurproducties in het land.

De raad vindt Feikes Huis een belangrijke speler in de niche van het beeldend theater. In het plan wordt helder uiteengezet hoe de ontwikkeltrajecten voor nieuwe makers eruitzien. Vergeleken met andere ontwikkelinstellingen bedient Feikes Huis echter slechts een relatief klein deel van het podiumkunstenveld. Daarom is Feikes Huis niet bij de vijftien instellingen die de raad adviseert te honoreren.

De raad is positief over de aanvragen van PLAN en Grand Futura. Dit zijn netwerken van instellingen die in een bepaalde stedelijke cultuurregio (respectievelijk Brabantstad en We the North) gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor de talentontwikkeling van podiumkunstenmakers. De netwerken laten zien uitstekend te functioneren en hebben dankzij de verscheidenheid aan netwerkpartners veel te bieden aan jonge makers. Ook is de inbedding van de netwerken in de regio heel sterk.

De raad adviseert de aanvraag van Grand Futura te honoreren. Het plan richt zich op Noord-Nederland, drie provincies die wat betreft de aanwezigheid van BIS-instellingen én positief beoordeelde ontwikkelinstellingen relatief dun bedeeld zijn. Bovendien past het netwerk uitstekend in het regioprofiel van stedelijke cultuurregio We the North, dat focust op talentontwikkeling, innovatie en het verder versterken van de regionale netwerken.

De raad adviseert PLAN, ondanks haar belang en de hoge kwaliteit van de aanvraag, niet te honoreren. Noord-Brabant is wat betreft de aanwezigheid van BIS-instellingen én positief beoordeelde ontwikkelinstellingen relatief goed bedeeld. De raad heeft in die regio de voorkeur gegeven aan Brabantse ontwikkelinstellingen wier bijdrage aan de pluriformiteit van de BIS

verhoudingsgewijs groter is, en die beter passen in het onderscheidende karakter van het Brabantse ecosysteem zoals de raad dat ervaart, gericht op design en technologie.

De raad vindt het van belang om in de BIS plaats te maken voor instellingen die nieuwe verhalen ophalen en vertellen, en nieuwe vormen onderzoeken en presenteren. Instellingen, die vanuit hun DNA een podium bieden aan makers die elders nog weinig te zien en te horen zijn, en daarmee aansluiten bij de belevingswereld van een heel divers samengesteld publiek. Ze verbreden de canon en hanteren een kwaliteitsbegrip waarin naast oorspronkelijkheid, vakmanschap en zeggingskracht ook erkenning en herkenning door publiek een belangrijke rol spelen.

Drie van dergelijke instellingen zijn positief beoordeeld: Likeminds, WORM en de Participatie Federatie. De raad adviseert twee daarvan te honoreren. Likeminds, vanwege de kwalitatief hoogstaande manier waarop zij nieuwe verhalen weet (over) te brengen. Diversiteit en inclusie stromen al jaren door de aderen van deze instelling. Ze weet makers met een migratieachtergrond aan zich te binden en te laten uitstromen naar andere gezelschappen. En WORM, een instelling die met haar performance-aanbod vergaand de grenzen tussen genres (en disciplines) opzoekt en zich richt op de ontwikkeling en presentatie van alternatieve kunstvormen, vaak in cocreatie met diverse communities en maatschappelijke instellingen.

Het voornemen van de negen wijktheaters die zich hebben verenigd in de Participatie Federatie om nieuwe verhalen en genres toe te voegen aan de BIS, beoordeelt de raad ook positief, maar dat initiatief staat nog in de kinderschoenen. De raad vindt toetreding tot de BIS daarom te vroeg.

Alhoewel de raad positief is over de kwaliteit die Frascati als productiehuis levert en over de grote uitstroom van eigenzinnige en autonome makers, ziet hij ook een aantal punten van aandacht. Zo is Frascati er de afgelopen jaren niet in geslaagd de genres dans en performance een stevige positie binnen het productiehuis te geven. De raad vindt het aandeel makers met een cultureel-diverse achtergrond voor een productiehuis in een grootstedelijke context nog te bescheiden. Ook vindt hij de zichtbaarheid van de gerealiseerde producties buiten Amsterdam relatief klein, en mist hij een concreet plan om hier verandering in te brengen. Afgewogen tegen de grote waardering die de raad heeft voor vier andere podiumkunstinstanties in de Metropoolregio Amsterdam, MusicalMakers, Likeminds, Orkater en Toneelschuur Producties, adviseert hij de aanvraag van Frascati niet te honoreren.

De raad adviseert De Nieuwe Oost, ook als productiehuis opgenomen in de BIS 2017 – 2020, opnieuw te honoreren. Hij is zeer positief over de wijze waarop de instelling zich de afgelopen jaren heeft gemanifesteerd. Makers zijn met succes doorgestroomd naar een professionele beroepspraktijk en de instelling vertolkt een aanjagersrol in de regio. De raad is verheugd dat stevig wordt ingezet op popmuziek en is positief over het centraal stellen van interdisciplinair werken. Met haar activiteiten in drie steden in Oost-Nederland draagt de instelling bovendien bij aan de geografische spreiding.

Theater Rotterdam verdient hier bijzondere vermelding. Deze instelling is met haar productiehuis onderdeel van de BIS 2017 – 2020 maar is niet bij de instellingen die nu een positief advies krijgen: de plannen bieden nog te weinig vertrouwen in de kwaliteit van de begeleiding van nieuwe makers. De raad is in beginsel positief over de samenwerking met Maas, maar in het plan zijn nog te veel keuzes wat betreft thema's, invulling, partners en makers niet gemaakt. Hij had graag gelezen hoe het productiehuis zich de komende periode verhoudt tot de organisatorische en artistieke uitdagingen van Theater Rotterdam als geheel.

De raad vindt het van belang dat er ook op het terrein van jeugdtheater ruimte is voor talentontwikkeling. Hij heeft geen aanvragen positief beoordeeld, die specifiek zijn toegesneden op talentontwikkeling in de jeugdpodiumkunsten, maar in de gehonoreerde plannen van DOX, De Nieuwe Oost en Grand Futura is daar wel ruimte voor gecreëerd.

Beeldende kunst en ontwerp

In de disciplines Beeldende kunst en ontwerp zijn vier instellingen positief beoordeeld: BioArt Laboratories, Tetem, Waag en TextielLab | TextielMuseum. De raad heeft hieruit een keuze gemaakt.

De raad vindt dat BioArt Laboratories een zeer sterk plan heeft ingediend. De instelling houdt zich bezig met biokunst, een relatief nieuw genre op het snijvlak van kunst, wetenschap en biotechnologie. Ze is een ontwikkelinstelling pur sang: onderzoek, talentontwikkeling en genreontwikkeling gaan er hand in hand. Zowel beeldend kunstenaars als ontwerpers kunnen er experimenteren in de verschillende werkplaatsen en labs. De instelling is zeer goed ingebed in het Brabantse 'bio-based ecosysteem' en weet een breed publiek te bereiken: niet alleen via haar samenwerking met MU en de Dutch Design Foundation maar in toenemende mate ook op haar eigen locatie. Als instelling op het snijvlak van cultuur en andere domeinen draagt BioArt Laboratories ook bij aan verbreding van de BIS. Derhalve adviseert de raad BioArt Laboratories te honoreren.

Ook Waag is actief op het snijvlak van kunst en cultuur met wetenschap en technologie. De raad is overtuigd van de gezaghebbende positie van Waag en vindt dat zij een belangrijke stem heeft in het debat over onderwerpen als privacy en stedelijke ontwikkeling. De raad vindt Waag echter minder een ontwikkelinstelling dan een Future lab design en technologie, het artikel waarop Waag ook een aanvraag heeft ingediend. Zo is er in de plannen weinig aandacht voor makers en talentontwikkelingstrajecten. Ook biedt Waag onvoldoende zicht op de wijze waarop zij in de komende periode invulling wil geven aan de ontwikkeling van een bepaald genre of een discipline en de manier waarop zij de resultaten vertaalt naar het publiek. Daarom adviseert de raad Waag niet als ontwikkelinstelling te honoreren.

Tetem houdt zich vanuit de beeldende kunst bezig met digitale cultuur, een relevant en innovatief genre. De raad vindt het indrukwekkend om te zien hoe snel de ontwikkefunctie bij Tetem vorm heeft gekregen, naast de al eerder bestaande presentatiefunctie, waarvoor zij ook een aanvraag heeft ingediend.

De raad vindt Tetem inmiddels meer een ontwikkelinstelling dan een presentatie-instelling. Ze biedt jonge en verder gevorderde makers hoogwaardige ontwikkeltrajecten en combineert dat met onderzoek. In toenemende mate vindt het bij Tetem ontwikkelde werk ook zijn weg naar andere presentatieplekken, waardoor de landelijke uitstraling toeneemt. De instelling is als enige positief beoordeelde ontwikkelinstelling gevestigd in de stedelijke cultuurregio Twente en speelt daar ook via educatie en participatie een rol van belang in het regioprofiel, dat op ‘maakcultuur’ is gericht. De raad adviseert Tetem te honoreren.

Het TextielLab, onderdeel van Textielmuseum, is een unieke, innovatieve instelling, die niet alleen textiele ontwerpers trekt maar ook beeldend kunstenaars en makers uit andere ontwerpdisciplines. De raad ziet textiel als een universeel medium waar iedereen dagelijks mee te maken heeft. Daarom is het Textielmuseum een plek waar vele mensen uit alle lagen van de bevolking zich welkom voelen, ongeacht afkomst en opleidingsniveau. Het TextielLab sluit goed aan bij het profiel van de regio en bij Tilburg als ‘Stad van makers’, maar heeft uitstraling tot ver over de eigen landsgrenzen heen. De raad adviseert de aanvraag van TextielLab | TextielMuseum te honoreren.

Op het gebied van de ambachten en de creatieve maakindustrie zijn (buiten de aanvraag van het TextielLab | TextielMuseum, dat het textiele ambacht nadrukkelijk aan vernieuwing koppelt) slechts twee specifieke aanvragen ingediend. Deze zijn niet positief beoordeeld. De raad vindt de aandacht voor ambachten en de creatieve maakindustrie zeer van belang. Hij hoopt dat dit deel van de sector zich – met steun van onder meer het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie – verder zal ontwikkelen, zodat hij op dit vlak in de toekomst meer goede aanvragen tegemoet kan zien.

Op het gebied van mode zijn bij het artikel Ontwikkelinstellingen geen aanvragen ontvangen. Dit genre is wel vertegenwoordigd op een andere plek in de BIS, bij State of Fashion, waarover de raad bij ‘Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over’ positief adviseert.

Film

De raad heeft geen van de drie aanvragen op het gebied van film positief kunnen beoordelen. Dat is met het oog op de pluriformiteit van disciplines binnen de ontwikkelinstellingen uiteraard spijtig. Daar staat echter tegenover dat talent- en genreontwikkeling bij andere filminstellingen in de BIS, in het bijzonder bij de filmfestivals, wel degelijk goed vertegenwoordigd is.

Letteren

Op het gebied van letteren zijn bij het artikel Ontwikkelinstellingen geen specifieke aanvragen ontvangen. Deze discipline is wel in het aanbod van De Nieuwe Oost, en op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd.

Regionale spreiding

Met de vijftien geselecteerde instellingen wordt de volgende geografische spreiding bewerkstelligd:

- Regio noord: Grand Futura (stedelijke cultuurregio We the North).
- Regio oost: De Nieuwe Oost en Popwaarts (025 Arnhem Nijmegen), Tetem kunst ruimte (Twente).
- Regio midden: DOX (Utrecht).
- Regio west/Randstad: Orkater, Toneelschuur Producties, MusicalMakers en Likeminds (Metropoolregio Amsterdam), Korzo (Haaglanden), HipHopHuis, WORM (Rotterdam en regio).
- Regio zuid: TextielLab | TextielMuseum, BioArt Laboratories, Emoves (BrabantStad).

De Metropoolregio Amsterdam is met vier positieve adviezen relatief goed bedeed. Het gaat om een instelling in Haarlem en drie in Amsterdam. Deze instellingen hebben elk een landelijke zichtbaarheid en werking. Zoals eerder beschreven zijn 24 van de 69 aanvragen van ontwikkelinstellingen uit de Metropoolregio Amsterdam afkomstig; veel landelijk werkende instellingen zijn er gevestigd. Ook is de behoefte aan ontwikkelruimte er – met een flink aantal kunstvakopleidingen en in de hoofdstad woonachtige makers – verhoudingsgewijs groot.

Vanuit Flevoland (één aanvraag), Zeeland (één aanvraag), Friesland (één aanvraag), Drenthe (één aanvraag) en Limburg (twee aanvragen) zijn in het artikel Ontwikkelinstellingen geen aanvragen positief beoordeeld. Wat betreft hun bijdrage aan talent- en/of genreontwikkeling overtuigen deze aanvragen op dit moment onvoldoende. Het gaat om plannen die wel bijdragen aan de verdere versterking van de culturele infrastructuur. En dat kan voor de doorontwikkeling van de betreffende stedelijke cultuurregio's zeker van waarde zijn, bijvoorbeeld doordat netwerkvorming in bepaalde regio's verder gestimuleerd wordt of doordat cultuurvormen ruimte krijgen, die goed passen in de betreffende regioprofielen (bijvoorbeeld Drenthe en kunst, geïnspireerd op landschap en omgeving).

De raad vindt deze initiatieven van belang, maar is van mening dat ze in dit stadium meer gebaat zijn bij *projectmatig* gefinancierde impulsen, bijvoorbeeld van de rijkscultuurfondsen en decentrale overheden. Daarnaast wil hij de minister expliciet in overweging geven om de jaarlijks beschikbare twee miljoen euro van de matchingsregeling 'Verbreiding en Vernieuwing' in te zetten ten behoeve van projecten in deze provincies. Met die middelen kan gericht een impuls aan de culturele infrastructuur worden gegeven, juist in regio's waar deze nog minder stevig is. Besteding op die wijze voorkomt bovendien versnippering van het budget.

Financieel

De vijftien instellingen die de raad adviseert te honoreren, vragen samen 8.692.793 euro per jaar aan. Dat is 5.793 euro meer dan beschikbaar is. De raad adviseert dat bedrag niet bij één of enkele instellingen weg te halen, maar een generieke (zeer kleine) korting toe te passen.

Dit geldt niet voor Tetem, aangezien zij het minimale subsidiebedrag heeft aangevraagd, dat op grond van het artikel kan worden verleend. De regeling staat niet toe op dat bedrag een korting toe te passen.

Tot slot

De raad is van mening dat de BIS met deze vijftien ontwikkelinstellingen een broodnodige impuls krijgt. Ze bieden zowel ruimte voor bewezen kwaliteit, als voor vernieuwing en verbreding. Er is ruimte voor *grassroots* instellingen, voor urban arts, popmuziek, musical en nieuwe verhalen, evenals voor instellingen die op het snijvlak werken met andere domeinen. De raad is ervan overtuigd, dat dit de BIS, de culturele sector en het Nederlandse publiek ten goede komt.